

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

2021

Reetta Kinnunen

**”KYL TÄLLÄSIS PAIKOIS ON
HELPPO OLLA, MUT SE
ASUNTO OIS HELVETIN
TÄRKEE.”**

– Laadullinen analyysi Turun kaupungin
asunnottomien palveluista
pitkäaikaisasunnottomien silmin

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosionomi

2021 | 36 sivua, 1 liitesivu

Reetta Kinnunen

”KYL TÄLLÄSIS PAIKOIS ON HELPPO OLLA, MUT SE ASUNTO OIS HELVETIN TÄRKEE.”

- Laadullinen analyysi Turun kaupungin asunnottomien palveluista pitkäaikaisasunnottomien silmin

Suomen perustuslain (731/1999) mukaan jokaisella on oikeus omaan asuntoon. Silti vuoden 2020 lopussa Suomessa oli 4341 yksinelävää asunnotonta. Kunnalla on lakisääteinen velvollisuus järjestää asunnottomien palveluita. Turun kaupungin asunnottomille suunnattuja palveluita ovat Sillankorva Sirkkalan päiväkeskus sekä asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityö.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella Turun kaupungin tarjoamia asunnottomien palveluita asiakkaiden näkökulmasta. Tavoitteena on luoda kokonaiskuva siitä, mitä palveluita turkulaiset pitkäaikaisasunnottomat käyttävät ja kuinka palveluita voidaan kehittää vastaamaan paremmin asunnottomien tarpeita. Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen ja toteutettu haastatteluin. Tutkimus on ajankohtainen, sillä Turun kaupunki on kehittämässä asunnottomien palveluitaan.

Haastateltavat käyttivät kaikkia Turun kaupungin tarjoamia asunnottomien palveluita. Kehittämistarpeena tutkimuksessa ilmeni tarve asuntokannan laajentamiselle vastaamaan paremmin pitkäaikaisasunnottomien esille tuomia tarpeita ja toiveita. Lisäksi esille nousi tarve kehittää jo olemassa olevia asunnottomien palveluita.

ASIASANAT:

asunnottomuus, Turku, asunnottomien palvelut, palveluiden kehittäminen

BACHELOR'S | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Social Services

2021 | 36 of pages, 1 page in appendices

Reetta Kinnunen

“THESE KIND OF PLACES ARE EASY FOR STAYING BUT AN APARTMENT OF MY OWN WOULD BE A GAME CHANGER.”

- A qualitative descriptive analysis of the long-term homeless' experiences concerning the social services for the homeless organized by the City of Turku

According to the Constitution of Finland (731/1999) gives everyone the right to housing. Despite the previous fact there were 4 341 homeless people living alone in Finland at the end of the year 2020. In Finland, municipalities have the legal obligation to arrange services for the homeless. The City of Turku's Social Services Department provides social services for homeless at Housing and substance abuse services, Sillankorva homeless shelter and Sirkkala Day Center.

The objective of this study is to examine how the homeless living in Turku see the variety of social services organized for the homeless by the City of Turku. The study aims to create a general view on what services do long-term homeless use and how services can be improved to meet the everyday needs of the homeless. This study was made with qualitative research methods and the data analyzed was collected with interviews. The City of Turku is currently developing services for the homeless at the moment which makes the conclusions of this study important.

All the social services organized for the homeless in the City of Turku were used by the homeless interviewed for this study. As a result of this study, the most important need for development was pointed out to be the need for expanding the housing stock to better meet the needs and hopes of the long-term homeless. The results also suggest that the need for developing existing services for the homeless is real.

KEYWORDS:

homelessness, City of Turku, social services for the homeless, developing social services

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 ASUNNOTTOMUUS	8
2.1 Määrittelyä ja keskeisiä käsitteitä	8
2.2 Asunnottomuus ja asunnottomien palvelut Suomessa	9
2.3 Asunnottomuus ja asunnottomien palvelut Turussa	10
3 ASUNNOTTOMUUDEN MONET KASVOT	12
3.1 Asunnottomuuden taustatekijöitä	12
3.2 Tutkimuslähtökohtana kokemus	13
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	15
4.1 Tutkimustehtävät ja tavoite	15
4.2 Tutkimusmenetelmät	17
4.3 Tutkimusaineiston keruu ja käsittely	17
4.4 Tutkimusaineiston analyysi	18
5 TULOSTEN TARKASTELUA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	22
5.1 Nykytilanne	22
5.2 Käytössä olevat palvelut	23
5.3 Kehittämistarpeet	28
6 TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA	32
6.1 Luotettavuus ja eettisyys	32
6.2 Tutkimusprosessin ja oman oppimisen arviointia	33
LÄHTEET	34

LIITTEET

Liite 1. Mainos

KUVAT

Kuva 1. Asunnottomuuden todennäköisyyttä lisäävät riskitekijät.	13
Kuva 2. Tutkimusprosessin eteneminen.	16

TAULUKOT

Taulukko 1. Koodauksen ja teemoittelun välivaihe.	20
---	----

1 JOHDANTO

Asunnottomilla tarkoitetaan henkilöitä, joilla ei ole omaa omistus- tai vuokra-asuntoa (Asunto Ensin 2020a). Asunnottomuuden yhteydessä voidaan puhua myös absoluuttisesta asunnottomuudesta. Absoluuttisesti asunnottomilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka majoittuvat esimerkiksi metsässä, rappukäytävissä, kaduilla tai yömajoissa. Yleiskäsitteenä asunnottomuus kuitenkin kattaa myös ne henkilöt, jotka majoittuvat sillä hetkellä esimerkiksi turvakodeissa, tuttavien luona tai vankilassa ilman omaa asuntoa. (Granfelt 1998, 54–55.) Suomen perustuslain (731/1999) mukaan jokaisella on oikeus omaan asuntoon. Silti vuoden 2020 lopussa Suomessa oli 4341 yksinelävää asunnottomia (ARA 2021, 4). Vaikka asunnottomuus ei juuri näy katukuvassa ja asunnottomien määrä on laskenut usean vuoden ajan, on se silti moniulotteinen yhteiskunnallinen ongelma (ARA 2019; Asunto Ensin 2020b; VVA 2020).

Asunnottomuutta on valtakunnallisesti pyritty poistamaan useiden asunnottomuusohjelmien avulla. Niiden tavoitteena on lisätä asunnottomille kohdennettavien palveluiden määrää, vakiinnuttaa asunnottomien parissa työskentelevien tahojen yhteistyötä, parantaa asumisneuvonnan saatavuutta sekä vahvistaa kunnissa tehtävää asunnottomuus-työtä. Näillä keinoin hallitus pyrkii puolittamaan asunnottomien määrän vuoden 2023 loppuun mennessä. (Ympäristöministeriö 2020.)

Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esille pitkäaikaisasunnottomien kokemuksia Turun kaupungin tarjoamista asunnottomien palveluista ja niiden saatavuudesta. Tavoitteena on luoda kuva käytössä olevista Turun kaupungin tarjoamista asunnottomien palveluista sekä niiden laadusta asunnottomien itsensä näkökulmasta. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkimuksen toteuttamista varten haettiin tutkimuslupaa Turun kaupungilta. Aineiston keruu tapahtui haastattelemalla Sillankorvan palveluita käyttäviä pitkäaikaisasunnottomia. Tavoitteena oli saada viisi vapaaehtoista haastateltavaa. Haastattelut toteutettiin Sillankorvan ensisuojoissa. Sillankorva kuuluu Turun kaupungin hyvinvointitoimialan psykososiaalisiin palveluihin (Turun kaupunki 2020). Tutkimus toteutettiin kevään 2021 aikana.

Tutkimus on ajankohtainen ja tarpeellinen, sillä Turun kaupunki on tällä hetkellä kehittämässä asunnottomien palveluita yhteneväisemmäksi kokonaisuudeksi. Vuonna 2019 on tehty tilatarveselvitys, jonka perustarkoituksena on Sillankorvan ensisuojan ja Sirkkalan päiväkeskuksen toimintojen yhdistäminen sekä palveluiden laajentaminen

asumispäivystyksen ja tuetun asumisen avulla (Turun kaupunki 2019). Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää tässä kehittämistyössä, jotta palveluissa otettaisiin paremmin huomioon pitkäaikaisasunnottomien esille tuomat tarpeet. Lisäksi tutkimustuloksia voidaan hyödyntää palveluiden laadun parantamisessa.

Tämän tutkimusraportin ensimmäisessä kahdessa luvussa kuvaan asunnottomuuteen liittyviä käsitteitä, asunnottomien palveluita sekä asunnottomuuden taustatekijöitä. Lisäksi käsittelen kokemuksen tutkimista. Myöhemmässä vaiheessa kerron tutkimuksen toteuttamisesta, kuvaan käyttämiäni tutkimusmenetelmiä ja -tehtäviä sekä kuvaan tutkimusprosessin toteuttamista ja analyysiä. Viidennessä luvussa tarkastelen ja teen johtopäätöksiä tutkimustuloksista. Viimeisessä luvussa arvioin tutkimusprosessia, sen luotettavuutta ja eettisyyttä sekä omaa ammatillista kasvuani tutkimusprosessin aikana.

2 ASUNNOTTOMUUS

2.1 Määrittelyä ja keskeisiä käsitteitä

Tilastokeskus määrittelee Suomessa asunnottomiksi ne henkilöt, jotka majoittuvat ulkona, erilaisissa tilapäissuojissa ja yömajoissa sekä asunnon puutteen vuoksi laitoksissa asuvat henkilöt. Asunnottomiksi luetaan myös vapautuvat vangit, joilla ei ole asuntoa tiedossaan ja ne henkilöt, jotka tilapäisesti majoittuvat tuttavien ja sukulaisten luona. (Tilastokeskus 2020; VAK 2020). Asunnottomuuden yhteydessä puhutaan usein pitkäaikaisasunnottomuudesta. Sillä tarkoitetaan asunnottomia henkilöä, jolla on asumista olennaisesti vaikeuttava sosiaalinen tai terveydellinen ongelma, ja jonka asunnottomuus on pitkittynyt tai uhkaa pitkittyä tavanomaisten asumisratkaisujen toimimattomuuden ja sopivien tukipalvelujen puutteen vuoksi. Asumista vaikeuttava sosiaalinen tai terveydellinen ongelma voi olla esimerkiksi velkaantuminen, mielenterveys- tai päihdeongelma. Asunnottoman henkilö luokitellaan pitkäaikaisasunnottomaksi, kun asunnottomuus on kestänyt vähintään yhden vuoden tai henkilö on ollut toistuvasti asunnottomana viimeisen kolmen vuoden aikana. (ARA 2020, 3.)

Asunnottomuutta voidaan luokitella myös eri alakategorioihin. Euroopan asunnottomuustoimijoiden kattojärjestö FEANTSA (the European Federation of National Organizations Working with the Homeless) on kehittänyt ETHOS-tilastoluokituksen (European Typology on Homelessness and Housing Exclusion). ETHOS-luokitus poikkeaa Suomen luokituksista siten, että se luokittelee asunnottomiksi myös asunnottomuusuhan alla olevat sekä epätyypillisissä tai jossain määrin epävarmoissa asuinolosuhteissa asuvat. ETHOS-luokittelu määrittelee asunnottomiksi henkilöiksi kaduilla nukkuvat, ensisuojoissa yöpyvät, asumispalveluita käyttävät, naisten turvakodeissa tai maahanmuuttajien majoituksissa asuvat, laitoksista vapautuvat, pitkäaikaista tukea saavat asunnottomat, epävarmoissa elinolosuhteissa elävät, häätöuhan tai väkivallan uhan alla olevat, epätyypillisissä ja asuinkelvottomissa rakennuksissa majoittuvat sekä äärimmäisessä tilanahtaudessa majoittuvat. (FEANTSA 2005.)

Suomessa asuntopolitiikan toimeenpanosta vastaa ympäristöministeriön alainen Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA 2020). Sen tehtävänä on kehittää kestävä, laadukasta ja kohtuuhintaista asumista, tukea pieni- ja keskituloisten kotitalouksien ja erityisryhmien asunto-olojen parantamista sekä kehittää olemassa olevaa asuntokantaa ja

asuinympäristöä vastaamaan ajan haasteisiin. ARA valvoo ja ohjaa yleishyödyllisiä asuntoyhteisöjä, jotta hyvä taloudenpito ja valtiontuen kohdentuminen asukkaille toteutuu. Lisäksi ARA edistää, hyödyntää ja välittää asunto-oloja koskevaa kehittämistoimintaa ja tutkimusta, sekä ylläpitää alan verkko- ja tietopalveluita. (ARA 2017.)

2.2 Asunnottomuus ja asunnottomien palvelut Suomessa

ARA julkaisee vuosittain selvityksen Suomen asunnottomuustilanteesta kuntakohtaisesti. Selvityksissä huomioidaan asunnottomien lukumäärän lisäksi asunnottomuuden eri muotojen jakautuminen eri väestöryhmien, kuten maahanmuuttajien, nuorten ja naisten kesken. Pitkäaikaisasunnottomuutta koskevaa tietoa on tilastoitu vuodesta 2008 lähtien. (ARA 2017.) ARAn tilastojen mukaan asunnottomuus on vuoteen 2020 mennessä vähentynyt seitsemän vuotta peräkkäin. Vuoden 2019 aikana pitkäaikaisasunnottomien ja alle 25-vuotiaiden asunnottomien määrä laski ensimmäistä kertaa alle tuhanteen henkilöön. (ARA 2020, 3.)

Vuoden 2020 lopussa Suomessa oli 4341 yksin elävää asunnottomia. Sen lisäksi asunnottomia pariskuntia ja perheitä oli 201. Suomessa asunnottomuus on keskittynyt suuriin kaupunkeihin. Väkilukuun suhteutettuna asunnottomia on eniten Helsingissä, jossa asunnottomia on 2.8 henkilöä tuhatta asukasta kohden. Turussa sama suhdeluku on 2.2. (ARA 2021, 4.)

ARAn selvityksen (2021, 6) mukaan yksin elävistä asunnottomista tilapäisesti tuttavien luona oleskeli 2773 henkilöä. Ulkona, porrashuoneissa ja ensisuojuissa majaili 721 henkilöä. Lisäksi asuntoloissa ja majoitusliikkeissä majaili 489 henkilöä, ja laitospaikoissa 358 henkilöä. (ARA 2020a, 4.)

Perustuslain (731/1999) toisen luvun 19 pykälässä säädetään ihmisen oikeudesta sosiaaliturvaan. Siinä määritellään, että jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Lisäksi julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut, edistettävä jokaisen oikeutta asuntoon ja tuettava asumisen omatoimista järjestämistä. (Suomen perustuslaki 731/1999.) Laissa asunto-olojen kehittämisestä (919/1985) säädetään kunnan tehtävät asunto-olojen kehittämisessä. Kunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että toimenpiteet asunto-olojen kehittämiseksi suunnataan erityisesti asunnottomien ja puutteellisesti asuvien asumisolojen parantamiseen. (Laki asunto-olojen kehittämisestä

919/1985.) Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) säädetään kunnan velvollisuudesta järjestää sosiaalihuollon palveluita. Sosiaalihuoltoon sisältyvät sosiaalisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä yleis- ja erityislainsäädännön mukaiset sosiaalihuollon tehtävät ja palvelut. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.)

2.3 Asunnottomuus ja asunnottomien palvelut Turussa

ARAN selvityksen (2021, 4) mukaan Turussa oli vuoden 2020 loppuun mennessä 384 asunnotonta. Heistä pitkäaikaisasunnottomiksi luokiteltiin 11 henkilöä. Asunnottomien määrä Turussa oli aiempaan vuoteen verrattuna vähentynyt 49 henkilöllä ja pitkäaikaisasunnottomien määrä yhdeksällä henkilöllä. Vaikka asunnottomuus Turussa on vähentynyt, on asunnottomia silti väkilukuun suhteutettuna toiseksi eniten koko maassa. (ARA 2021, 4.)

Turun kaupungin sosiaalitoimeen kuuluu asumis- ja päihdepalveluiden yksikkö. Yksikön asiakaskuntaan kuuluu täysi-ikäiset asunnottomat turkulaiset, joilla on päihdehuollon tai mielenterveyskuntoutujien asumispalvelun tarve. Yksikön palveluihin kuuluu myös ohjaus ja neuvonta asiakkaille, joilla ei ole asumispalvelun tarvetta. (Nylund 2020.)

Asumis- ja päihdepalveluiden alle kuuluu Sillankorvan ensisuoja ja Sirkkalan päiväkeskus. Sillankorva tarjoaa maksutonta, tilapäistä asumispalvelua yli 18-vuotiaille asunnottomille päihderiippuvaisille turkulaisille. Sillankorva on avoinna ympäri vuorokauden ja sinne voi hakeutua omatoimisesti tai viranomaisten ohjaamana ilman erillistä lähetettä. Sillankorvan tarkoituksena on heikommassa asemassa olevien turkulaisten elinolojen parantaminen. Tavoitteena on asunnottomuuden ehkäisy ohjauksen, tuen ja neuvonnan avulla. Sillankorvassa saa tukea ja apua tarvittavien palveluiden löytämiseen ja taloudellisten asioiden hoitoon. Palvelun tavoitteena on myös motivoida asiakasta päihteettömyyteen, sekä vähentää päihdehaittoja ja muita ongelmia. Sillankorvassa selvitetään asiakkaan tilannetta ja omalta osaltaan arvioidaan palveluntarvetta sekä turvataan asunnottoman asiakkaan perustarpeet. (Turku 2019a, 8.)

Sillankorva koostuu kahdesta osastosta; tilapäismajoituksesta ja asumiskokeiluosastosta. Sillankorvan tarjoama tilapäinen majoituspalvelu on matalan kynnyksen palvelua, johon voi hakeutua myös päihtyneenä. Tilapäismajoituksen tarkoituksena on vähentää päihdehaittoja, tukea palveluihin hakeutumisessa sekä turvata asiakkaan perustarpeet. Asumiskokeiluosastolla keskitytään haittojen vähentämiseen, tilanteen rauhoittamiseen

sekä asiakkaan tarpeiden kartoittamiseen. Asumiskokeiluosastolle siirtyessä asiakkaalle varataan sosiaalityöntekijän tapaamisaika. Toiminnan tarkoituksena on perustarpeiden turvaaminen ja motivointi viranomaisasioiden hoitoon sekä päihitteettömyyteen. Asumiskokeiluosastolla asiakkaan tilannetta arvioidaan ja hänet ohjataan jatkopalveluiden piiriin. (Turku 2019a, 8–9.) Sillankorvan tilapäismajoituksen osaston asiakaspaikkamäärä miehille on 13, naisille 3. Asumiskokeilun osastolla on viisi huonetta, joista yksi kahden hengen huone on varattu naisasiakkaille. Osastolla on 16 asiakaspaikkaa. Sillankorvan kokonaispaikkamäärä on 32. (Erholtz 2021.)

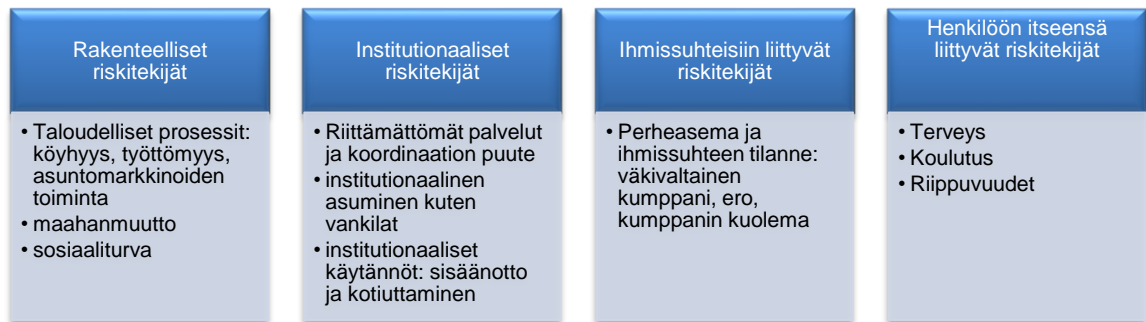
Sirkkalan päiväkeskus on hyvinvointitoimialan päihdehuollon avopalveluyksikkö, joka tarjoaa matalan kynnyksen päihdepalveluja turkulaisille päihdeongelmallisille asiakkaille. Päiväkeskus on avoinna arkisin. Päiväkeskus tarjoaa arjessa selviytymisessä tukevia palveluita, joiden tarkoituksena on vahvistaa elämänhallintaa sekä vähentää päihdehaittoja. Sirkkalan päiväkeskuksen palveluihin kuuluu ateriapalvelu, vaatehuolto sekä mahdollisuus henkilökohtaisen hygienian hoitoon. Henkilökunnalta saa tukea ja apua viranomaisasioiden hoidossa sekä tarjotaan mahdollisuuksia yksilö- ja ryhmäkeskusteluihin. (Turku 2019a, 15.)

3 ASUNNOTTOMUUDEN MONET KASVOT

3.1 Asunnottomuuden taustatekijöitä

Asunnottomuus Suomessa keskittyy pääkaupunkiseudulle ja muihin kasvukeskuksiin, joissa asumisen kalleus sekä asuntojen riittämättömyys vaikeuttavat työvoiman saataavuutta ja yritysten kasvumahdollisuuksia. Vuokralla asuminen on yleistynyt ja kohtuuhintaisista asunnoista on pulaa, sillä vuokrat ovat nousseet elinkustannuksia nopeammin. Pienituloisilla vuokra vie liian suuren osan tuloista ja kalliit asuinkustannukset vaikuttavat jo keskituloistenkin asumisvalintoihin. Vaikka päihteet ja mielenterveysongelmat ovat keskeisiä asunnottomuuden syitä, vaikuttaa asunnottomuusriski yhä laajempia ihmisryhmiä taloudellisten ongelmien, velkaantumisen ja maksuongelmien kasvun myötä. (Ympäristöministeriö 2020a.)

Tutkimuskirjallisuuden perusteella asunnottomuuden todennäköisyyttä lisäävät tekijät voidaan erottaa neljään kategoriaan. Asunnottomuuteen voivat vaikuttaa rakenteelliset, institutionaaliset, ihmissuhteisiin ja henkilöön itseensä liittyvät tekijät (kuva 1). Rakenteelliset tekijät ovat taloudellisia prosesseja, kuten köyhyys, työttömyys, asuntomarkkinoiden toiminta, sosiaaliturva ja maahanmuutto. Institutionaalisina tekijöinä ovat puutteet palveluissa ja niiden koordinoimisessa, institutionaalinen asuminen kuten vankilat ja psykiatriset sairaalat sekä sisäänoton ja kotiuttamisen kaltaiset institutionaaliset käytännöt. Ihmissuhteen päättymisen eroon tai kumppanin kuolemaan, väkivaltainen ihmissuhde ja perheasema ovat asunnottomuuden todennäköisyyttä lisääviä ihmissuhteisiin liittyviä tekijöitä. Henkilöön itseensä liittyviä tekijöitä ovat terveys, koulutus ja riippuvuudet. Lisäksi tietyt tapahtumat voivat laukaista asunnottomuutta tai johtaa tilanteeseen, mikä edistää todennäköisyyttä myöhemmin jäädä asunnottomaksi. Valtaosa asunnottomista ovat pienituloisia – joko alhaisen vaatimustason töissä tai työttöminä. Euroopassa yleisimpiä asunnottomuutta laukaisevia tapahtumia ovat hädät sekä parisuhteiden ja perheiden hajoaminen. (Kostiainen & Laakso 2013, 30.)

Kuva 1. Asunnottomuuden todennäköisyyttä lisäävät riskitekijät.

Asunnottomuus ja sen uhka kytkeytyy erilaisiin sosiaalisiin riskeihin. Syntymä, sairaus, vanhuus, työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen, koulutuksen saatavuus sekä pitkäaikaistyöttömyys ja niihin kytkettävät ongelmat, kuten ylivelkaantuminen voidaan nähdä sosiaalisina riskitekijöinä. Asunnottomaksi voi joutua kuka tahansa - hyvätuloisenkin. Tällöin kyseessä voi olla jokin yksittäinen asunnottomuuden laukaiseva tapahtuma, kuten äkillinen avioero. (Juurinen & Virtanen-Olejniczak 2008, 146.)

Asunnottomuuden taustalla ei ole vain kohtuuhintaisten asuntojen puute, vaan myös ongelmat yksilöiden elämäntilanteissa. Jo mainitut rakenteelliset tekijät eivät yksinomaan selitä sitä, miksi vain osa pienituloisista tai vaikka päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivistä ovat asunnottomia. Asunto ja asuminen ovat yksilön perustarpeita ja -oikeuksia. Asunnottomuus vaikeuttaa elämäntilannetta ja erilaiset elämäntilanteen haasteet toisaalta vaikeuttavat itsenäisestä asumisesta selviytymistä. Asumisen hallintaan liittyvät ongelmat kärjistyvät tietyillä marginaaliryhmillä ja syrjäytymisvaarassa olevilla yksilöillä. Asuminen mahdollistaa työssäkäyntiä, päihdeistä irtaantumista ja sosiaalisten suhteiden muodostamista, mikä lisää mahdollisuutta asumisen onnistumiseen. (Lehtonen & Salonen 2008, 10.)

3.2 Tutkimuslähtökohtana kokemus

Kokemusta käytetään arkikielessä vaivattomasti huolimatta siitä, että se on yksi hankalimmista ja monimerkityksellisimmistä käsitteistä. Kokemus liittyy moneen asiaan, kuten elämyksiin, tapahtumiin, tuntemuksiin ja ajatuksiin. Arkikielessä kysyttäessä kokemusta toisen lomamatkasta, kuvailee hän matkalla tapahtuneita tapahtumia. Kokemuksella viitataan myös taitoihin ja kykyihin. Esimerkiksi työpaikkailmoituksessa hakijalta saatetaan

edellyttää viiden vuoden työkokemusta haettavasta työtehtävästä. Tällä ei kuitenkaan tarkoiteta sitä, että hakija, jolla on viiden vuoden edestä huonoja kokemuksia työstä, olisi erityisen hyvä hakija. Sen sijaan haetaan kyseiseen työtehtävään harjaantunutta ammattilaista, jota ei alan perusasioihin tarvitse kouluttaa. Koska kokemus kielenkäytössämme ja sosiaalisissa käytännöissämme tarkoittaa monenlaisia asioita, on kokemuksen tutkimus luonteeltaan ja perustoiltaan hyvin erilaista alasta riippuen. (Kukkola 2018, 41–41.)

Kaikille kokemuksille luonteenomaista on sen omakohtaisuus. Kokemus on subjektiivinen, aikaan ja paikkaan sidottu, ainutlaatuinen ja ruumiillinen. Tiede, jonka tutkimuskohteenä on inhimillinen kokemuksellisuus ja toiminta, tutkii subjektiivisia kokemuksia, sillä näitä ihmisillä on. Ei kuitenkaan ole itsestään selvää, mitä subjektiivisia kokemuksia voidaan tutkia tieteellisesti. Kokemus on aina jonkun oma, eli 1. persoonassa oleva. Ratkaisevaa on, kuinka kokemuksen subjektiivisuus eli 1. persoonan näkökulma voidaan säilyttää läpi tutkimusprosessin. Olennaiseksi kokemustutkimuksessa muodostuu mielessä hahmottuvat subjektiiviset toimintaperusteet. Toimintaperusteet ovat aina jonkun omia, 1. persoonassa olevia omakohtaisia perusteita toimia tietyllä tavalla. Näihin omakohtaisiin, subjektiivisiin näkökulmiin kokemustutkimuksella pyritään vastaamaan. Kyse ei ole siitä, että tutkija tietystä teoreettisesta käsityksestään käsin pyrkii selittämään yksilön toimintaa ja kokemuksellisuutta jonkin olosuhteiden tuottamaksi. Tutkimus pikemminkin etenee ongelmallisena koettujen tilanteiden ratkaisemattomista puolista kohti olosuhteita, joilla voisi olla merkitystä ongelman ratkaisun kannalta. Kokemustutkimuksen erityisyys liittyy pyrkimykseen kehittää aineiston tulkintaa tutkittavan näkökulmasta huolimatta aineistonkeruumenetelmästä, jolla ei tutkimuksen erityisyyden kannalta ole juuriakaan merkitystä. (Suorsa 2011, 174–175, 205.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustehtävät ja tavoite

Tutkimuksen tavoitteena on tuoda näkyväksi asunnottomien kokemus heidän käyttämistään Turun kaupungin asunnottomien palveluista ja niiden laadusta. Haastatteluissa esille tulevien kehittämistarpeiden perusteella on mahdollista kehittää palveluita asiakaslähtöisemmiksi sekä lisätä palveluiden saatavuutta ja vaikuttavuutta. Tutkimuksessa keskitytään jo mainittuihin Turun kaupungin tarjoamiin asunnottomien palveluihin. Palvelukokonaisuuden ymmärtämisen kannalta on kuitenkin maininnan arvoista saada tietoa kaikista haasteltujen käyttämistä palveluista. Kolmannen sektorin asunnottomien palvelut eivät kuitenkaan ole tutkimuksen keskeisiä kohteita.

Tutkimustehtävänä on selvittää, mitä Turun kaupungin tuottamia asunnottomien palveluita pitkäaikaisasunnottomat käyttävät. Lisäksi tehtävänä on tuoda esille asunnottomien kokemuksia palveluiden saatavuudesta ja toimivuudesta sekä pyrkiä tuomaan esille kehittämistarpeita asunnottomien näkökulmasta.

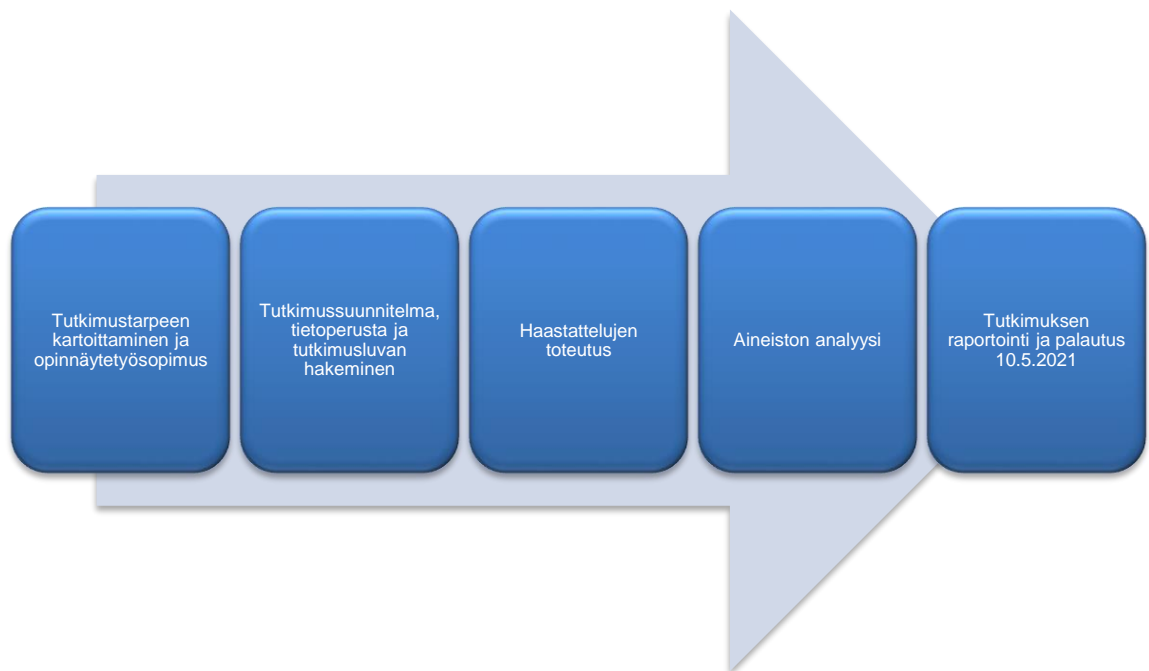
Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitä Turun kaupungin asunnottomien palveluita pitkäaikaisasunnottomat käyttävät ja millaisina he kokevat käyttämänsä palvelut?
2. Miten asunnottomien palveluita voidaan kehittää?

Tutkimus on ajankohtainen, sillä tällä hetkellä Turun kaupunki on kehittämässä asunnottomien palveluita. Sillankorvan ja Sirkkalan päiväkeskuksen toimintojen yhdistämisestä samoihin tiloihin on tehty viimeisin tilatarveselvitys huhtikuussa 2019. Selvityksen tavoitteena on yhdistää Sillankorva ja Sirkkalan päiväkeskus saman katon alle. Edellä mainittujen palveluiden lisäksi uusina palveluina samaan yksikköön on tilatarveselvitykseen lisätty tuetun asumisen palvelua, sekä asumispäivystystä. Tilatarveselvityksessä on esitetty kolmea eri ratkaisuvaihtoehtoa. Ensimmäisenä vaihtoehtona on rakentaa monipalvelukeskukseksi uusi rakennus, mihin sisällytettäisiin edellä mainitut palvelut. Toisena vaihtoehtona on esitetty Mäntykodin peruskorjaamista ja monipalvelukeskuksen palveluiden sisällyttämistä peruskorjattuun Mäntykotiin. Kolmantena vaihtoehtona on ehdotettu uudisrakennusta, mihin tulisi vain Sillankorvan ja Sirkkalan päiväkeskuksen palvelut. Sosiaali- ja terveyslautakunta on 15.5.2019 kokouksessaan hyväksynyt

tilatarveselvityksen. Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa lausunnossaan, että päihdehuoltoa koskevan tilahankkeen hankesuunnitelma tulee laatia päihdehuollon monipalvelukeskus-vaihtoehdon mukaisesti. Tilatarveselvityksessä on nostettu esille uusien palveluiden lisäämisen perusteeksi kriisimajoituksen kasvava tarve, nuorten asunnottomuuden ehkäisy sekä tarve sille, että Turun kaupunki tuottaisi omana toimintanaan asunto ensin-periaatteella toimivaa palvelua. (Turun kaupunki 2019b.) Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää näitä palveluja kehittäessä.

Tutkimustyö eteni seuraavan prosessikaavion mukaan suunnitellussa aikataulussa (kuva 2). Tutkimustarpeen kartoittamisen jälkeen 3.9.2020 allekirjoitettiin opinnäytetyösopimus toimeksiantajan kanssa. Alustavan tietoperustan sisältämä tutkimussuunnitelma toimitettiin tutkimuslupa-hakemuksen liitteenä Turun kaupungille. Tutkimuslupa myönnettiin 9.2.2021. Haastattelut toteutettiin pian tutkimusluvan myöntämisen jälkeen ajalla 20.-28.2.2021. Nopealla aikavälillä toteutuneet haastattelut vapauttivat aikaa tutkimusaineiston käsittelylle, analyysille ja raportin kirjoittamiselle. Valmis tutkimustyö palautettiin 10.5.2021.

Kuva 2. Tutkimusprosessin eteneminen.

4.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmien tehtävänä on ratkaista tutkimukselle ennalta asetettuja tutkimustehtäviä. Tutkimusmenetelmät pitävät sisällään aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät. Menetelmät muodostavat kokonaisuutena oman tutkimusotteensa. Tutkimusmenetelmän valinta tehdään sen mukaan, miten hyvin se sopii tutkittavaan ilmiöön ja tutkimustehtävään. Menetelmän on tuotettava oikeaa tietoa, jotta tehtävä voidaan ratkaista. Tutkimustehtävä ratkaistaan joko laadullisella eli kvalitatiivisella tai määrällisellä eli kvantitatiivisella tutkimusotteella. (Kananen 2015, 63.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän ja tutkittavan kohteen kuvaaminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi ym. 2014, 161). Tutkimus on otteeltaan kvalitatiivinen ja haastatteluista saadun aineiston pohjalta on tarkoitus tuottaa kuvailevaa tietoa suhteessa tutkimuskysymyksiin.

Kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat dokumentit, havainnointi ja haastattelut. Laadullisen tutkimuksen yksi yleisimmin käytetyistä aineistonkeruumenetelmistä on teemahaastattelu. Teemahaastattelussa aineistonkeruu tapahtuu tutkijan ja tutkittavan vuorovaikutussuhteessa. (Kananen 2015, 81; 142.) Tämän tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä on käytetty teemahaastatteluja.

4.3 Tutkimusaineiston keruu ja käsittely

Tutkimusjoukkoa lähestyttiin mainoksin. Sillankorvassa pidettiin kolmena ennalta sovituna päivämäärinä avoin haastattelutilaisuus, mihin palvelun piirissä olevat saivat halutessaan osallistua. Haastatteluiden mainokset toimitettiin tutkijan toimesta Sillankorvaan (Liite 1). Haastattelut järjestettiin Sillankorvan keskusteluhuoneessa ja ne toteutettiin ajalla 20.-28.2.2021. Tutkimukseen osallistui kolme vuosien 1950–1983 välillä syntynyttä mieshenkilöä. Haastattelut etenivät teemahaastattelurungon mukaan. Haastattelutilaisuuksien pituudet vaihtelivat tunnista kahteen.

Haastatteluissa on käsitelty kolmea pääteemaa. Ensimmäisenä teemana on asiakkaan nykytilanne, eli asunnottomuuden kesto ja syy, majapaikat ja Sillankorvan palveluissa vietetty aika. Nykytilan kuvaamisessa kaikki haastateltavista kuvasivat myös omaa historiaansa aikana ennen asunnottomuutta. Toisena pääteemana on haastateltavan käyttämät Turun kaupungin asunnottomien palvelut sekä kokemukset palveluista. Kaupungin

omien palveluiden lisäksi teemaan sisältyy myös käytössä olevat kolmannen sektorin sekä muiden kaupungin ulkopuolisten toimijoiden palvelut. Kolmantena pääteemana on asunnottomien palveluiden kehittämistarpeet.

Haastattelut nauhoitettiin tietokoneelle ladatulla Audacity-nimisellä äänieditointiohjelmalla. Ohjelman avulla nauhoitteet tallentuivat suoraan muistitikulle. Haastatteluaineisto kirjoitettiin puhtaaksi ja tallennettiin samalle muistitikulle. Muistitikku säilytetään lukitussa tilassa ja se tuhoetaan fyysisesti kolmen kuukauden kuluttua tutkimuksen julkaisusta. Näin pystyttiin varmistamaan luottamuksellisten ja salassa pidettävien haastattelujen tietoturvallinen säilyttäminen ja tuhoaminen.

Haastatteluaineistoa on käsitelty salassa pidettävänä materiaalina, sillä se sisältää tietoja haastateltavan terveydentilasta sekä tämän saamista etuuksista, tukitoimista ja sosiaalihuollon palveluista (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 24 §. 25). Haastattelussa kerättiin ja siitä käytettiin vain tutkimuksen kannalta oleellisia perustietoja, kuten sukupuoli, ikä, tutkimuksen kannalta oleelliset tiedot etuuksista, tukitoimista ja sosiaalihuollon palveluista sekä asunnottomuuden kestosta.

Aineistoa on säilytetty ja käsitelty Julkisuuslain velvoittamalla tavalla (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta). Aineistoa kerätessä haastateltavilta pyydettiin kirjallinen suostumus materiaalin tallentamiseen ja säilyttämiseen. Haastateltaville annettiin tiedoksi, että heillä on oikeus nähdä itsestään kerätyt tiedot, tietoa käsitellään anonymisti ja että kaikki tutkimusta varten kerätyt materiaalit tuhoetaan, kun tutkimuksen julkaisusta on kulunut kolme kuukautta. Kirjallisia suostumuksia materiaalin tallentamiseen ja säilyttämiseen säilytetään lukitussa arkistointikaapissa Sillankorvassa. Suostumukset tullaan tuhoamaan kolmen kuukauden kuluttua tutkimuksen julkaisusta. Haastattelua käytiin anonymisti, eikä henkilötietoja kysytty missään haastattelun vaiheessa.

4.4 Tutkimusaineiston analyysi

Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen yleisin perusanalyysimenetelmä. Ensin aineisto rajataan, minkä jälkeen se litteroidaan ja koodataan. Tämän jälkeen aineisto teemoitellaan ja mahdollisesti tyypitellään. Lopuksi kirjoitetaan yhteenveto. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92–93.) Litteroinnilla tarkoitetaan kerätyn aineiston kirjoittamista sanalliseen muotoon. (Hirsjärvi ym. 2014, 222.) Tämä analyysimenetelmä soveltuu tutkimukselle asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja laadulliseen aineistoon.

Usein laadullisen tutkimuksen aineistot ovat laajoja kokonaisuuksia, joten tutkijan on tiedettävä ennen analyysivaiheeseen ryhtymistä, mitä aineistosta etsii. Kun aineisto on kerätty, siirrytään niin kutsuttuun koodauksen välivaiheeseen. Tässä vaiheessa aineistoa tiivistetään ymmärrettävään muotoon tekemällä tekstiin merkintöjä, joiden avulla yhdistetään samankaltaisia asioita. (Kananen 2015, 107-108.) Koodaamisen jälkeen aineisto teemoitellaan eli ryhmitellään aihepiireittäin. Aineisto voidaan teemoittelun jälkeen tyypitellä. Tällöin eri teemojen sisältä etsitään asioille yhdistäviä ominaisuuksia, joiden pohjalta muodostetaan niin kutsuttu yleistys eli tyyppiesimerkki (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

Tutkimusaineiston käsittelyn tukena voidaan käyttää erilaisia laadullisen aineiston analyysiohjelmia, joiden avulla tutkittavaa aineistoa voidaan tiivistää ja tulkita. Laadullisessa tutkimuksessa käytettäviä ohjelmistoja ovat perusohjelmistot eli tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta- sekä tietokantaohjelmat. (Kananen 2015, 178-179.) Tutkimusaineiston käsittelyvaiheessa teksti on jo teemoiteltu ja mahdolliset tunnistetiedot haastatelluista henkilöistä poistuneet. Henkilöä ei voida enää käsittelyvaiheessa tunnistaa.

Tutkimusaineiston analyysi on aloitettu merkitsemällä litteraateista eri väreillä kuhunkin kolmeen pääteemaan liittyviä lausumia. Tämän jälkeen Word-tilin taulukointia apuna käyttäen aineistoa tiivistettiin hallittavampaan muotoon (Taulukko 1). Taulukko on kokonaisuudessaan jaettu kolmeen toisistaan irralliseen osioon selkeyttääkseen taulukon lukua. Kunkin irrallisen taulukon osan vaakarivit kuvaavat käsiteltävää pääteemaa. Pääteeman sisällä taulukko on jaettu eri riveihin sen mukaan, mitä pääteeman sisällä olevaa tarkentavaa kysymystä rivillä kuvataan. Pystysektorit taulukossa kuvaavat haastattelua.

	Haastattelu 1	Haastattelu 2	Haastattelu 3
Nykytilanne, perustiedot			
Asunnottomuuden kesto			
Asunnottomuuden syy			
Majapaikat			
Sillankorvassa vie- tetty aika			

Palvelut	Haastattelu 1	Haastattelu 2	Haastattelu 3
Sillankorva			
Sirkkalan päiväkeskus			
Sosiaalitoimi			
3. sektori			

Kehittämistar- peet	Haastattelu 1	Haastattelu 2	Haastattelu 3
Miten asunnotto- mien palveluita voidaan kehittää?			
Mitä palveluita monipalvelukes- kuksessa tulisi olla?			

Taulukko 1. Koodauksen ja teemoittelun välivaihe.

Kun aineisto oli teemoiteltu ja koodattu, lähdettiin aineistoa tyypittelemään, eli etsimään yhteneväisyyksiä haastattelujen välillä. Lausumien perään merkittiin lukuja kuvaamaan sitä, kuinka monella haastateltavista kyseinen samankaltainen kokemus nousi esiin.

Tutkimuksen analyysivaiheessa hyödynnettiin jo olemassa olevaa tutkimustietoa asunnottomuuden kokemuksesta. Lisäksi tutkimustuloksia vertailtiin tutkijan omiin olettamuksiin asunnottomuuden kokemuksesta ja palveluiden kehittämistarpeista.

5 TULOSTEN TARKASTELUA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

5.1 Nykytilanne

Tutkimuksen ensimmäisenä pääteemana käsitellään asiakkaan nykytilannetta, asunnottomuuden syitä, majapaikkoja ja Sillankorvan palveluiden piirissä vietettyä aikaa. Nykytilaa kuvaamalla saadaan tuotettua tietoa siitä, millaisia taustoja asiakkuuden piirissä olevilla henkilöillä on. Haastateltavista yksi kolmesta on ollut asunnottomana kymmenen ja puoli vuotta, kun taas kaksi kolmesta ovat olleet ajankohtaisesti asunnottomina puoli-toista vuotta. Kahdella kolmesta haastateltavista on kokemusta asunnottomuudesta toisella paikkakunnalla – toisella Tampereella ja toisella Helsingissä. Tämä vastaa ARA:n tilastoja, jotka osoittavat asunnottomuuden keskittyvän Suomessa suuriin kaupunkeihin.

Seuraavat tulokset ovat pelkistettyjä lausumia kysymykseen asunnottomuuden syistä. Lausumia on jäsennelty ja poistettu täytesanoja jättäen jäljelle vain lausuman ydinsanomman.

Olin 26 vuotta naimisissa ja eron jälkeen päätin lähteä Pohjanmaalta pois. Sanoin yksiöni irti ja hyppäsin junaan. Kyllähän mun elämäni suurin muutos oli tuo avioero. (Haastattelu 1, jatkossa H1)

Lähtökohtana on se, että aikanaan meni avioliitto. Oikeastaan siitä lähti se, että meni elinkeino. Elinkeino lähti, koska ajokortti lähti. Olin töissä ja ulosotto oli päällä, en pystynyt maksamaan vuokria. Huomasin, että kun häätö tulee, tapahtuu romahdus joka puolella. Oikeastaan yks kulminaatio oli se kortin käryäminen ja toinen oli tää ero. (Haastattelu 2, jatkossa H2)

Huumeiden takia. ADHD:n takia. (Haastattelu 3, jatkossa H3)

Kahdessa haastattelussa ilmenee asunnottomuuden merkittäväksi laukaisevaksi tekijäksi ero kumppanista. Parisuhteiden ja perheiden hajoaminen ovat yksi Euroopan merkittävimpiä asunnottomuuteen johtavista syistä (Kostiainen & Laakso 2013, 30.) Haastateltava 3 sen sijaan kuvailee, että diagnosoimaton ADHD sekä päihteidenkäyttö yhdessä ovat johtaneet asunnottomaksi jäämiseen. Hän kertoo, että hänelle on lapsena asetettu diagnoosi ylivilkkaudesta ja piiloaggressiosta, vaikka varsinaista ADHD-diagnoosia hän ei koskaan ole saanut. ADHD (Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder) on aivojen tarkkaavuutta ja vireystilaa säätelevien hermoverkkojen häiriintyneeseen kehitykseen liittyvä

oireyhtymä, joka on todettavissa jo lapsuudessa ja sen esiintyvyys miehillä on yleisempää kuin naisilla (Huttunen & Socada 2019). Tunnistamaton ja hoitamaton ADHD lisää päihdehäiriön kehittymisen todennäköisyyttä (Leppämäki 2016).

Haastateltavista yksi on ollut asunnottomana yli kymmenen vuoden ajan, jonka aikana hän on ollut Sillankorvan palveluiden piirissä kolme kertaa. Viimeisimmän kerran hän tuli Sillankorvan palveluihin muutama kuukausi sitten. Kaksi muuta haastateltavaa ovat tulleet Sillankorvan palveluiden piiriin heti asunnottomaksi jäätyään tai pian sen jälkeen. Yksi haastateltavista kertoo, että hänen oli pakko tulla Sillankorvaan, sillä muuta majoitusta ei ollut. Toisilla haastateltavilla oli lukuisia majoituspaikkoja Sillankorvan lisäksi. Suurin osa asunnottomista viettää öitään tilapäisesti sukulaisten ja tuttavien luona. Tällainen niin kutsuttu piiloasunnottomuus jää pitkälti tilastojen ulkopuolelle. (Kangas 2020, 31.) Kellään haastateltavista ei ole kokemusta muista kuin Turun asunnottomien palveluista.

Oon majoittunut muutamia kertoja jonkun tutun luona. Pääasiassa sellaisten yritysten rappukäytävissä, joissa on alaovet auki ilta-aikaan, kun kukaan ei ole töissä. Oon jonkun verran käynyt Turku-Tukholma risteilyillä ja Tampereella majoittunut hostellissa. Tulin Sillankorvaan viikko ennen joulua. Tää on mun kolmas kerta täällä. Kaikkein väsy. Mä väsyin tohon touhuun ja tulin Sillankorvaan. (H1)

Olin yhden yön mun lasten äidin luona. Mulla oli sellanen kotitoimisto keskustassa ni menin sinne hetkeksi. Sit menin isälleni toiselle paikkakunnalle ja siit hiljaiseen tulin Sillankorvaan. (H2)

En oo misää rappukäytävissä tai muual ollut. Mä oon pitänyt ihan hirveinä paikkoina tällasii juoppopaikkoja mut mulla ei ollut muuta vaihtoehtoa siin yhes vaihees ku en tunnenu ketään ni oli pakko tulla. Onneks mä tulin tänne. (H3)

5.2 Käytössä olevat palvelut

Haastattelut toteutettiin Sillankorvan palveluiden piirissä oleville asiakkaille, joten kaikilta kolmelta haastateltavalta saatiin kokemuksia Sillankorvan palveluista. Kaksi kolmesta haastateltavasta on majoittunut sekä asumiskokeilun, että tilapäisasumisen osastolla. Unenlaadun koetaan olevan asumiskokeilun osastolla parempi, sillä tekstiilit ikkunoissa vähentää ääntä, vähentää valon määrää ja asiakkaat ovat osastolla rauhallisempia. Asumiskokeilun osastolla olleiden kahden asiakkaan kokemukset tilapäismajoituksen

osastolta ovat verrattain positiivisia ja toinen heistä viihtyy enemmän tilapäismajoituksen osastolla sen virikkeellisyyden vuoksi. Kaikki kolme haastateltavaa ovat sitä mieltä, että Sillankorvan palveluilla tyydytetään yksilön perustarpeet ja kaikki nostivat palvelun maksettomuuden positiivisena tekijänä esille. Kaikki haastateltavista kokevat Sillankorvan laitospaikaksi ympäristöksi. Ympäristö koetaan laitostavana, sillä arkea ohjaa ruokailujen aikataulut ja velvoite poistua Sillankorvasta aamuisin siivouksen ajaksi. Sillankorva nähdään laitospaikkana ympäristönä, minkä koetaan olevan laitostumista edistävä tekijä. Kaksi kolmesta haastateltavasta tuo ilmi sen, että Sillankorvassa majoittuminen on leimaavaa. Negatiivisista kokemuksista huolimatta Sillankorva nähdään paikkana, mihin on helppoa tulla. Ohessa lausumia Sillankorvan palvelun käyttökokemuksista.

Täällä on ihan hyvä olla. Jokainen voi mennä vaikka muutamaksi vuodeksi kokeilemaan rappukäytävälämää. Eihän kaikki täällä olevat oo rappukäytävälämää viettänykkään. Et voi kyllä mennä kokeilee ja sen jälkeen vasta haukkuu tämän. Tämä on hyvä ku on katto pääl päällä, tääl on ilmanen ruoka ja vielä aamu- ja iltapalakin, saa kattoo TV:tä jos haluaa. Saunassaki oon käyny joka kerta. (H1)

Täällähän hajoo pää ennen pitkään. Alkaa oikeen nakertaa tää ympäristö. Ei sillon alkuun. Mitä kauemmin on tääl ni sit alkaa jotenki tottuu mut jossain vaiheessa vaan söi ihmistä. Tätä voi sanoo laitostumiseks tätä hommaa mitä mullekin alkaa tapahtumaan. Tässä on kyl ehkä vähän liian helppo olla. Ehkä tän ympäristön pitäis olla karumpi. Pitäis viedä sängyt pois ja patjatki puolet kapeemmaks ni ehkä se auttais ihmisii pinnistelemaan pois. (H2)

Sanotaan näin, et perustarpeet tulee Sillankorvassa tyydytettyy. Hyvä asia täs on se et tääl on ihmisii ympäril. Oon nähtävästi ollu aika yksinäinen. (H2)

Tääl haisee. Ei oo peittooo tai tyyny ja valot aina päällä. On se aika raskasta. Kun tuln linnasta tänne selvinpäin ni lähin heti hakee huumeita. Heti sen jälkeen ku haistoin miltä täällä haisi ni oli pakko lähtee. Mä en tykkää olla täällä. Täällä haisee ja kaikkee levotonta. Aamulla ku meet vessaan ni se on kusta täynnä. Tuntuu ihan vitun hirveelle. Ja sit jos on jotain huumeita itellään ni on vaikee olla käyttämättä ku ei tääl sais mennä piikittelee tonne vessaan. Ei oikeen viittis narkkaa kunnolla täällä ku kumminki saa olla täällä. Se on tosi kiva et saa olla täällä. (H3)

Kyl tää Sillankorva on sillee et tänne on helppo tulla. Tää on semmonen tukikohta et jos ei oo muuta ni tulee tänne. (H3)

Kaikki haastateltavista ovat käyneet Sirkkalan päiväkeskuksessa. Yksi kolmesta käy siellä lähes päivittäin ja kaksi kolmesta ei ole käynyt siellä juurikaan sen jälkeen, kun päiväkeskus muutti uuteen sijaintiin. Kaksi kolmesta haastateltavasta kokevat Sirkkalan päiväkeskuksen olevan yhteisöllisyyden tunnetta lisäävä paikka, mistä saada sosiaalisia kontakteja. Yksi haastateltavista mainitsee tärkeänä tekijänä Sirkkalan päiväkeskuksessa mahdollisuuden levätä päiväsaikaan. Kaikki kolmesta haastateltavasta näkevät maksuttoman ruokailun Sirkkalan päiväkeskuksessa tärkeänä. Kukaan haastateltavista ei kuitenkaan koe sitä välttämättömäksi, sillä Sillankorvassa on kolmesti päivässä ruokailumahdollisuus. Sirkkalan päiväkeskuksen henkilökunnan nähdään olevan miellyttävää ja palvelun käyttökynnystä madaltavaa.

Sillon muutama vuosi sitten polkasin pyörällä sinne melkeen joka päivä. Nyt en oo käynyt siellä enää pitkään aikaan, kun se on kauempana. Sirkkala on ihan hyvä paikka. Kävin siellä syömässä ja pesemässä pyykkiäkin joskus. Ja nukuin siellä vanhoilla sohvilla. Siellä oli tosi kiva käydä nukkumassa. Joskus kun oli vähän hankalaa toi nukkuminen ni se oli kaikkein tärkeintä et sai unta. (H1)

Sillon kun mä tulin Turkuun ni kävin siellä tosi paljon, koska sain sieltä jonkinlaista yhteisöä. En tiedä mikä siinä vetää puoleensa, mutta kävin siellä porukan kanssa tutuiks. Kävin siel enemmän silloin ku se oli siinä toisessa paikassa Sirkkalankadulla - ihan tosi paljon vietin aikaa siellä silloin. Sit ku se muutti tonne kauemmas ni emmä oo oikeen käynyt siellä. Siel sai pestä pyykkii. Ihan hyvä systeemi ku sit sai vähän vaihtovaatteitaki. On siel hyvää ruokaaki ja henkilökunta on tuttu. (H2)

Käyn siel melkee päivittäin hakee aamupalan samalla ku korvaushoitopolilla käyn. Tuomion jälkeen ku menin ni kyllä ne työntekijät ainaki kaikki muisti mut ja oli ihan fiilikissä ku mä kävin taas. Se oli kiva. (H3)

Kaikki haastateltavista ovat asioineet asumis- ja päihdepalveluiden sosiaalityöntekijöiden kanssa. Haastattelujen toteutumisen aikaan asumis- ja päihdepalveluiden asunnottomien sosiaalityöntekijöitä on ollut kolme. Kaksi kolmesta haastateltavasta kuvailee olevansa tyytyväinen kontaktiinsa sosiaalityöntekijän kanssa. Yksi kolmesta haastateltavasta on tyytymätön sosiaalityöntekijäänsä, sillä asunnottomuuden sijaan vastaanotoilla keskitytään vain päihdeongelmaan. Haastateltava kokee sosiaalityöntekijän määritelleen hänen puolestaan tavoitteet työskentelylle. Sosiaalityö on vuorovaikutustyötä, jonka lähtökohtana on luottamuksellinen ja avoin vuoropuhelu. Työn asiantuntijuuden voidaan nähdä olevan monitasoista, toiminnassa rakentuvaa ja muuttuvaa. (Karvinen-Niinikoski

ym. 2007, 77-78) Kun sosiaalityöntekijän tehtävävä on liittää syrjäytynyt ihminen yhteiskuntaan, voidaan sosiaalityön asiantuntijuuden nähdä olevan jossain tilanteissa vertikaalista. Vertikaalisuuteen kuuluu ensinnäkin se, että sosiaalityöntekijällä nähdään olevan jotain sellaista tietoa, mitä asiakkaalla ei ole. Vertikaalisen asiantuntijuuden asetelmassa sosiaalityöntekijä on tietäjä ja asiakas tietämisen kohde. Toinen vertikaalisen asiantuntijuuden ominaisuus on se, että muutos, mitä kohti asiakkaan pitäisi pyrkiä, on sosiaalityöntekijän päätettävissä. Tämä luo asetelman, missä sosiaalityöntekijä jäsentää asiakkaan tilanteen, tarvittavat muutokset, sekä niiden vaatimat toimenpiteet asiakkaan puolesta. Asiakkaalle jää tässä tilanteessa valinnanvaraa lähinnä sen suhteen, hyväksyykö hän sosiaalityöntekijän asettamat tavoitteet ja muutostarpeet, vai asettuuko vastarintaan. Vastarinnan seurauksena voi olla jokin rangaistus. (Juhila 2006, 84-86.) Haastattelussa ilmeni kokemus siitä, että sosiaalityöntekijä on omalla asiantuntijuudellaan määritellyt asiakkaan tavoitteeksi päihteistä kuntoutumisen. Mikäli asiakas ei tätä hyväksy, rangaistaan häntä sillä, ettei asumispalvelua järjestetä. Vertikaalisen asiantuntijuuden vastakohtana voidaan nähdä horisontaalinen asiantuntijuus, eli samalle tasolle asettuminen. Tällöin sosiaalityöntekijän ja asiakkaan suhde on vastavuoroinen, eikä kummallakaan osapuolella ole sellaista asiantuntijuutta, mitä toisella ei ole. Horisontaalinen asiantuntijuus perustuu sosiaalityöntekijän ja asiakkaan väliseen kumppanussuhteeseen, missä tulkintoihin päästään yhdessä neuvotellen. Horisontaalisessa asiantuntijuudessa korostuu ennen kaikkea aktiivisen sosiaalisen toimijuuden ja täysivaltaisen kansalaisuuden tukeminen. (Karvinen-Niinikoski ym. 2007, 81.)

Nyt kun mulla on asuntoasiat vetämässä ni oon kerran käynyt sosiaalityöntekijän ajalla. Kiva siellä oli käydä juttelemassa. Se soitti sinne TVT:lle sille, joka hoitaa asunnottomien asuntoasioita ja ne lupas asunnon. (H1)

Kyl se apu toki tulee sieltä mut ei se helpoo oo. Se vaatii tiettyä nöyrytystä. Sillon kun mä ekan kerran asioin sosiaalitoimen kanssa, tarvin taloudellista apua rästeihin. Sieltä tuli vaan kylmästi vastaus ”Sähän oot töissä, mitä sä meiltä apuu haet”. Sit se jäi siihen. (H2)

Oon koko ajan asioinu sossus. Mun sosiaalityöntekijä on aivan tosi ihana ja lämminsydäminen ihminen. Yleensä hän sosiaalitoimi ei keskustele sähköpostitse. Me keskustellaan sähköpostitse. (H2)

Kysymys: Tarvisitko asuntojen hakemisessa apua?

H3: Sitähän mä nimenomaan tarvisin. Eihän niistä oikeesti edes puhuta missään. Niistä

vaan sivutaan ja keskitytään ihan ihmeellisiin asioihin. Ihan väärin asioihin.
Kysymys: Mihin asioihin?

H3: Päihdeongelmaan. Mulla ei oo ees halua lopettaa käyttämistä tai nollatoleranssia ikinä saada. Se on ihan sairas ajatuskin mulle. Mutta se vähenee kyllä sitten kun sais kämpän. Nytkin on sillanen olo, ettei jaksakaan koko aikaa olla pireissä.

Mä pyysin apua et saisin asuntojuttuja hoitumaan. Siin vaihees alettiin puhumaan kolmen kuukauden päihdekuntoutukses. Joka kerta täs käy näin, et ku mä pyydän apuu asunnottomuuteen ni saan päihdeongelmaan. Emmä koe et mä tarviin apuu siihen. Mun apu on se et mä oon korvaushoidossa. Sit ku pääsen sossuun ja saan asioita eteenpäin ni meen sit sinne katkol tai jonneki et voin näyttää niille asuntopäätäjille. Sen takii mä katkolle oon menossa. En sen takii et mä raitistun. Ja se on mun mielest väärin – tai sillee turhaa. (H3)

Kolmannen sektorin palvelukentästä haastatteluista kahdessa nousee esiin ruoka-avut. Toinen ruoka-apuun tukeutunut haastateltavista hyödynsi apua aikana ennen asunnottomuutta saadakseen aikaansa kulumaan. Toinen kokee ruoka-avun asunnottomana ollessaan hyödyttömäksi, sillä tällöin ei ole paikkaa, missä valmistaa ruokaa. Kolmannen sektorin palvelukentän lisäksi esiin nousi seurakuntien tuki.

Oon käyny tossa viimesen vuoden aikana keskustassa yhdessä pienessä seurakunnassa. Siellä on aina kolmena päivänä viikosta kahvit. Oon mä joskus käyny hakemassa noita ruokapusseja, mut tiedätkö mitä? Miten asunnoton ihminen tekee ruokaa? Ei se voi keittää kahviakaan. (H1)

Sillon aikanaan käytin ruokajonoja paljon. Katoin aamul et mis on jono ja lähdin bussilla menemään. Sillon oli kaapit ruokaa täynnä. Mut siin on se vika et mist muusta se on pois ku puol päivää jonotat ruokaa? Mut sit taas mihin muuhunkaa sitä sit käyttää aikaansa – alkoholin haalimiseen. (H2)

Asunnottomien palveluiden lisäksi yksi haastateltavista on käyttänyt terveysneuvontapiste Millin palveluita. Milli on Turun kaupungin ylläpitämä maksuton matalan kynnyksen asiointipaikka suonenensisäisesti huumausaineita käyttäville ja heidän läheisilleen. Palvelun tarkoituksena ennaltaehkäistä infektioiden ja tartuntatautien leviämistä. (Turun kaupunki, Terveysneuvontapiste Milli.) Haastateltava on käynyt Millissä kerran hakemassa huumausaineiden käyttövälineitä. Pääsääntöisesti hän pyytää muita ihmisiä hakemaan itselleen käyttövälineitä ja antaa vastineeksi huumausaineita. Hän kokee ensisijaisena tarpeenaan saada asunnon, jotta voisi käyttää huumausaineita mahdollisimman

turvallisesti. Boksilla lausumassa oletettavasti tarkoitetaan riskijäteastiaa, mikä on tarkoitettu käytettyjen neulojen turvalliseen hävittämiseen.

Sen mä oon huomannu, et mul jää värkit aina lojumaan taskuihin. Tiiän et Millist saa niit boksei mut pitäs olla se oma asunto. Sillon ku mul oli ni mul oli kaikki ihan siististi. Jos käyttää ni käyttää sit siististi omas asunnossaan eikä misään huonoissa piireissä. Se on tosi huono, jos käyttää huonois piireissä – millon tulee turpaan ja millon mitäki paskaa. Se on raskasta ku on tuolla ihan katunistinä. Ku ei oo kotii tai mitään ni se on tosi paskamaista. (H3)

5.3 Kehittämistarpeet

Pääasiallisena kehittämistarpeena kaikilla haastateltavilla esiin nousi asuntojen lisätarve. Asunnottomille toivottaisiin mahdollisuuksia yrittää itsenäistä asumista ilman tuki-toimia. Lisäksi yhteiskunnalliseen keskusteluun ja ihmisten asenteisiin toivottaisiin muutosta, sillä asunnottomuus nähdään leimaavana.

Sanoisin, että ku Turun kaupungilla on paljon ihmisii, joilla ei oo koskaan ollu asuntoo. Mun mielestä se on ihan väärin. Voishan niille ainaki puolelle hommata jonkinlaisen asunnon kaupungin toimesta. (H1)

Mun mielestä pitäis olla mahdollisuus vaan saada se kämppä. Mä teen ainaki selväks et älkää mun tilille ainakaa mitää vuokratrahaa laittako ni sit se onnistuis. Sitte jos tulee ongelmia siellä kämpässä ni sitte mietittäis niitä tukiasioita. Jos ei ruoka riitä koko kuu-kaudeks ni kyllähän ihminen hakee apua siinä vaiheessa ku sitä ruokaa ei oo. Tän hetkisten sääntöjen mukaan pitäis olla väkisin selvinpäin kolme kuukautta. Mä haluisin et mä saisin sen kämpän ja sitte katottais miten mä pärjään. Sit mä vois in ehkä rupee ajattelee et en mä tarvi piriä niin paljon. (H3)

Haastateltavilta kysyttiin, mitä he toivoisivat monipalvelukeskuksen toimintoihin. Yksi kolmesta vastaajasta toivoisi terveysneuvontapiste Millin palvelut monipalvelukeskuksen yhteyteen. Mainittakoon, että haastateltava oli kolmesta haastateltavasta ainoa suomen-sisäisesti huumausaineita käyttävä henkilö. Muutoin kehittämistarpeina esiin ei noussut niinkään uusia palveluita, vaan kehittämis ehdotuksia siitä, mitä monipalvelukeskuksen tilapäismajoituksessa tulisi olla. Haastateltavat vertasivat näiltä osin kehittämistarpeita esimerkiksi Sillankorvan ja Sirkkalan päiväkeskuksen toimintaan nykyisellään. Sillankorvaan toivottaisiin unen laatua parantaakseen tyynyt ja peitot, sekä tekstiilit ikkunoihin ja

valojen kunnollinen himmennysmahdollisuus. Sillankorvan laitosmaisuuksiin voisi haastateltavien mukaan poistaa se, että henkilökunta työskentelisi siviilivaatteissaan. Yhden haastateltavan toimesta esiin nousi tarve paikalle, missä säilyttää arvotavaroitaan. Sillankorvasta aamuisin poistuessaan tulee omat tavaransa ottaa mukaan. Sirkkalan päiväkeskuksessa tavaroitaan saa säilyttää vain asiointin ajan. Näin ollen asunnottomien henkilöiden tulee kantaa kaikkea omaisuuttaan aina mukanaan.

Tyynyt ja peitot tekis kyl Sillankorvasta paremman. Ja se et himmennettäis illalla valot kunnolla. Emmä tiedä oisko se Milli sellanen ku olis hyvä olla siel [monipalvelukeskuksessa]. Sit se olis samassa. Mä en ees muista millä kadulla se on. (H3)

Sillankorvan palveluita ja viihtyisyyttä on kehitetty viime vuosina. Apulaisoikeusasiamiehen tammikuussa 2018 tehdyn ennalta ilmoittamattoman tarkastuksen perusteella arviointiin, etteivät Sillankorvan tilat ja asiakkaille tarjottavat palvelut täytä hätämajoitukselle asetettuja vähimmäisvaatimuksia (Oikeusasiamies 2018). Arvioinnin perusteella Sillankorvaan tehtiin runsaasti toiminnallisia muutoksia. Tällöin lattiamajoituksesta luovuttiin täysin ja tilalle hankittiin sängyt. Tilapäisasumisosaston paikkalukua vähennettiin neljällä, yksi tilapäisasumiskokeilun osaston neljän hengen huoneista varattiin ulkopaikkakuntalaisten lyhytaikaiseen majoitukseen, sekä asunnottomille, joilla ei ole päihdeongelmaa. Talon siivousaikataulua porrastettiin niin, ettei Sillankorvasta tarvitse poistua siivouksen ajaksi ja turvallisuuden lisäämiseksi hankittiin vartiointipalvelu. Viihtyisyyden lisäämiseksi Sillankorvassa tehtiin pintaremontti ja tilapäisasumiskokeilun osastolle lisättiin tavaroiden säilytystilaa. Asiakasohjautumista tehostettiin lyhentämällä tilapäisasumiskokeilun aikaa maksimissaan kahteen kuukauteen sekä lisäämällä henkilöstöä yhdellä ohjaajalla. Lounaan lisäksi ruokailuja lisättiin aamu- ja iltapalalla. Lisäksi aloitettiin neuvottelut asiakkaiden terveystalvotuksien varten. (Turun kaupunki 2018a.) Tyynyjä ja peittoja ei tilapäismajoituksen osastolla ole, sillä ne voidaan nähdä paloturvallisuus- ja hygieniariskeinä. Mikäli tekstiilejä lisättäisiin, tulisi siivoustyötä tehostaa. Tekstiilien tulisi myös olla paloturvallista ja helposti puhdistettavaa materiaalia. Sillankorvan tilapäismajoituksen osastolla on vuonna 2017 kokeiltu lisätä tyynyä asiakkaiden käyttöön. Kokeilusta luovuttiin, sillä tyynyt eivät kestäneet käyttöä. Niiden puhtaanapito olisi vaatinut erikoiskäsittelyä ja tyynyihin piilotettiin huumausaineiden käyttövälineitä. (Erholtz 2021.)

Yks idea kehittämiseen ois se et meitä ei sijotettais tällasiin palvelukeskuksiin, vaan sijoittaja välivuokrais asuntoja ympäri kaupunkia. Niinku on tää taho ku välivuokraa ja tarjooo sitä et siellä käy joku tukiohjaaja. Sellasii pitäis olla enemmän. Tällaset laitokset ei oo hyviä missään tapauksessa. Ihmisen pitäis pyrkiä olemaan toimiva yhteiskunnan

jäsen. Tää on sellanen paikka ettei täällä pääse toimimaan. Mut ei tällast paikkaa voi laittaa pois ku on kumminki ihmisii, ketkä tarvii tällasenki palvelun. Jos mieltii et kaupunki vaan välivuokrais asuntoi ympäri kaupunkii ni ei kaikki pysty siihen itekseen asumiseen. Tai sit pystyy hetken mut sit kaikki menee taas perseelleen. Kyl mä tajuun et se se välivuokraus tuo mukanaan sen tuen. Sit tulee sellanen jonkinlainen edunvalvonta ja mä en lähde siihen. Mut jos ne ehdot muutettais sellasiks et annettais enemmän tilaa asukkaalle hoitaa ite asioitaan. Et vaan kateltais kauempaa sitä, mut ei velvotettais mihinkään. Ei vietäis mitään pois, vaan annettais vaan. Toivoisin et kaupunki antais sellasii puhtaita mahdollisuuksia. Jos munaa ni sit munaa ja uudestaan vaan tällasen laitoksen kautta. Enemmän toivois sellasii yrittämiskertoja. (H2)

Turun kaupunki on kilpailuttanut 33 mielenterveyskuntoutujille ja 19 päihdekuntoutujille suunnattua yksityistä tuetun asumispalvelun palveluntuottajaa (Turun kaupunki 2018b.) Tuettu asuminen on palvelumuoto, missä asiakkaalle tuodaan tukipalvelut omaan kotiin edistäen asiakkaan itsenäistä selviytymistä. Tuen määrä arvioidaan yksilöllisesti kunkin asiakkaan kohdalla. Tukimuotoja on määrältään neljää; kevyt tuki 4 h/kk, perustuki 8 h/kk, vahva tuki 15 h/kk ja päivittäinen tuki 25 h/kk. Palvelumuotona tuettu asumispalvelu on suhteelliset kevyt verrattuna palveluasumisen eri muotoihin. Palveluasumisessa asiakas muuttaa yksikköön, missä henkilökuntaa on saatavilla parhaimmillaan ympäri vuorokauden. Tuetun asumispalvelun kohdalla asiakas tapaa ohjaajaansa kotonaan tai muussa asiakkaan toimintaympäristössä sovitusti arkisin.

Osalla palveluntuottajista on mahdollisuus välivuokrata asuntoja asiakkaille, joilla ei ole mahdollisuutta saada vuokra-asuntoa vapailta markkinoilta luottotiedottomuuden tai negatiivisen asumishistorian vuoksi. Asunnon välivuokraaminen tuo mukanaan asumisen tuen, joten pelkkä asunnon välivuokraaminen ilman tukipalveluita ei ole mahdollista. Asiakkaan kuntoutumisen prosessia seurataan tasaisin väliajoin. Päihdekuntoutujien ja asunnottomien sosiaalityössä asiakkaan palveluntarvetta tuettuun asumiseen arvioi sosiaalityöntekijä. Mielenterveyskuntoutujien kohdalla arvion tekee sosiaaliohjaaja. Toimin itse sosiaaliohjaajana mielenterveyskuntoutujien asumispalveluissa, joten asumispalveluiden prosessi on sen myötä itselleni tuttu. Kun asiakkaalla on tarve välivuokrata asunto, kertoo se mielestäni asiakkaan asumisen taidoissa olevan haasteita. Näen itse huomattavasti riskejä siinä, että asiakkaalle välivuokrattaisi asunto, mutta jätettäisiin ilman tukea. Asiakkaalla saattaa olla puutteelliset asumisen taidot esimerkiksi vuokranmaksun haasteiden suhteen. Jäädessään ilman tukea, asuinkustannusten maksamatta jättäminen saattaa jatkua syventäen asiakkaan velkataakkaa ja vaikeuttaen taloudenhallintaa

entisestään. Saadessaan tukea asumisen taitojen harjoittamiseen, riski hädälle pienenee ja asiakkaan kuntoutuminen kohti omia tavoitteitaan mahdollistuu. Haastateltava 2 ideoi, että mikäli asiakkaan itsenäinen asuminen ei onnistu, tulisi asiakkaan palata Sil-lankorvan kaltaiseen laitoksen kautta uuteen välivuokrattuun asuntoon. Asuminen väli-vuokratassa asunnossa päätetään aina syystä. Syynä voi olla esimerkiksi maksamatto-man vuokrat tai huomattavat häiriöt. Mikäli asiakas ei saa tukea asumisen taitojen har-joittamiseen, on välivuokraaminen näkemykseni mukaan hyödytöntä. Asiakkaan ongel-mat kasautuvat, mutta arjenhallinnan taidot eivät pääse kehittymään. Itse lisäisin tuettua asumispalvelua kaupungin omana toimintana, sillä ostopalveluiden käyttäminen on huo-mattavan kallista. Monipalvelukeskukseen on suunniteltukin tuettua asumispalvelua Tu-run kaupungin omana toimintana. Uskon, että kaupungin omana toimintana kustannuk-set tulisi pienenevään huomattavasti. Näkemykseni mukaan myös asiakasohjautuvuu-den olisi mahdollista tehostua palvelun ollessa yksityisten palveluntuottajien sijaan kau-pungin omaa toimintaa.

6 TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA

6.1 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa luotettavia tuloksia, mikä edellyttää suunnitelmallista työskentelyä koko prosessin ajan. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta on haasteellista tarkastella luotettavuusmittareiden kautta, sillä siinä tutkimustulosten luotettavuus on aina tutkijan arvioinnista riippuvaa. (Kananen 2014, 145-146). Luotettavuuskysymyksiä voidaan kuitenkin arvioida soveltaen valideetti- ja reliabiliteettikäsitteitä, vaikka ne onkin suunniteltu määrällisiä tutkimuksia varten (Tuomi & Sarajärvi 2018, 160). Valideetilla tarkoitetaan sitä, onko tutkimuksessa tutkittu oikeita asioita, kun taas reliabiliteetti kuvaa tutkimustulosten pysyvyyttä (Kananen 2014, 147).

Vastaavien tutkimusten tulosten tarkastelu on tärkeää laadullisen tutkimuksen luotettavuustarkastelussa. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä keräämällä tietoa monipuolisesti eri lähteistä ja vertaamalla niitä esimerkiksi toisiinsa tai tutkijan omaan tulkintaan ilmiöstä. (Kananen 2014, 150, 152.) Olen tutkimuksessani tarkastellut oman tutkimukseni tuloksia verraten niitä aiemmin tuotettuun tietoon. Lisäksi arvioin saamiani tuloksia omaan tulkintaani, jonka olen luonut työurani aikana tutkimusilmiöstä. Haastattelut soveltuivat tutkimukseen hyvin antaen mahdollisimman laajan näkökulman tutkittavaan aiheeseen, sillä jokaisen haastateltavan tarina ja tausta on erilainen. Lisäksi haastateltavat jakautuvat laajalti eri ikäryhmiin luoden mahdollisimman laajan käsityksen pitkäaikaisasunnottomuuteen johtavista syistä sekä erilaisia näkökulmia palveluiden laadun parantamisesta ja tuen tarpeista.

Nauhoitin tutkimusta varten tehdyt haastattelut, jotta pystyin käsittelemään saamani vastaukset luotettavasti. Haastattelujen toteuttamisen jälkeen litteroin haastattelut ja tein analyysia varten taulukon, jonka perusteella aloin käymään litteroitua materiaalia läpi. Haastattelutilanteet toteutettiin haastateltaville tutussa ympäristössä, jolloin haastateltavien oli luontevampaa osallistua. Lisäksi tutkimuksen luotettavuutta lisäsi se, että haastateltavat olivat minulle tuttuja henkilöitä työurani ajalta. Haastavaa tutkimuksen luotettavuuden kannalta oli esimerkiksi haastateltavien määrän vähyys, sillä tavoitteenani oli saada viisi haastateltavaa. Kolmen haastateltavan ei kuitenkaan voida katsoa luovan kokonaiskuvaa yleisesti turkulaisten pitkäaikaisasunnottomien käyttämistä palveluista.

Tutkimusaineiston kerääminen eli haastattelujen toteuttaminen tapahtui tietosuojaan kunnioittaen. Toteutin haastattelut Sillankorvassa erillisessä haastattelutilassa. Kerroin haastateltaville ennen haastattelun alkua haastattelun luonteen, sen, että nauhoitan haastattelut sekä kuvasin, mihin haastattelussa kerrottuja asioita tullaan käyttämään. Kuvasin haastateltaville, että valmiissa tutkimuksessa ei tule olemaan haastateltavia identifioivia tietoja. Nauhoitin haastattelutilanteet, jotta siitä tulisi haastateltavalle mahdollisimman luonnollinen keskustelutilanne ja haastateltava pystyisi mahdollisimman sujuvasti vastaamaan kysymyksiin keskustellen sekä pystyin itse tarvittaessa esittämään sujuvasti tarkentavia kysymyksiä.

6.2 Tutkimusprosessin ja oman oppimisen arviointia

Tutkimuksen tavoitteena oli luoda tietoa siitä, millaisia Turun kaupungin asunnottomien palveluita pitkäaikaisasunnottomat käyttävät. Sain tutkimustuloksien perusteella käsityksen siitä, miten laajalti palveluja käytetään ja mitkä ovat asunnottomien näkökulmasta tärkeimpiä kehittämiskohteita palveluissa.

Tämä tutkimustyö on tukenut ammatillista kasvuani sosiaalialan kompetenssien näkökulmia tarkastellen. Sosiaalialan kompetensseja ovat seuraavat osaamistarpeet: eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, yhteiskunnallinen analyysitaito, reflektiivinen kehittämis- ja johtamisosaaminen sekä yhteisöllinen osaaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen (Mäkinen ym. 2011, 18-19). Eriytyisesti tutkimusprosessin aikana korostui asiakastyön osaaminen sekä sosiaalialan palvelujärjestelmän osaaminen. Olen tutkimuksen toteuttamisen aikana perehtynyt laajalti Turun kaupungin tarjoamiin pitkäaikaisasunnottomille tarjottaviin palveluihin, sekä sosiaalihuollon ja kolmannen sektorin tarjoamiin tukitoimiin. Haastatteluja toteuttaessa vaadittiin asiakastyön osaamista, jolla mahdollisesta haastateltavan kannalta turvallinen ja luonteva ympäristö tuoda esille oma näkemys palveluiden laadusta ja kehittämisestä. Lisäksi haastateltavien esiin tuomat kehittämistarpeet ovat kehittäneet yhteiskunnallista analyysitaitoa. Tekemäni tutkimuksen tuloksilla voi lisäksi vaikuttaa Turun kaupungin palveluiden kehittämiseen asiakaslähtöisempään suuntaan sekä tuoda pitkäaikaisasunnottomien ääntä paremmin kuuluviin.

LÄHTEET

ARA. 2017. ARAn asunnottomuusselvitykset. Viitattu 30.10.2020 https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus

ARA. 2017. ARAn tehtävät. Viitattu 30.10.2020 <https://www.ara.fi/fi-FI/ARA/Tehtavat>

ARA. 2020a. Asunnottomat 2020. ARA: selvitys 2/2020. [https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2020\(59753\)](https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2020(59753))

ARA. 2020b. ARA toimeenpanee valtion asuntopolitiikkaa. Viitattu 30.10.2020 <https://www.ara.fi/fi-FI/ARA>

Asunnottomuus. 2020. Vailla vakinaista asuntoa ry. <https://vvary.fi/asunnottomuus/>

Asunto Ensin. 2020a. Tietoa asunnottomuudesta. Viitattu 29.10.2020 <https://asuntoensin.fi/tietoa/>

Asunto Ensin. 2020b. Asunnottomuus ilmiönä. Viitattu 29.10.2020 http://historia.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunnottomuus

Erholtz, E. 23.4.2021. Henkilökohtainen tiedonanto.

FEANTSA. 2005. ETHOS - European Typology on Homelessness and Housing Exclusion. Viitattu 8.9.2020. <https://www.feantsa.org/en/toolkit/2005/04/01/ethos-typology-on-homelessness-and-housing-exclusion?bcParent=27>

Granfelt, R. 1998. Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy.

Huttunen, M. & Socada, L. 17.12.2019. Lääkärikirja Duodecim: ADHD (aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö). <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00353>

Juhla, K. 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina: Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Juurinen, P. & Virtanen-Olejniczak, K. 2008. Asunnottomuuden ytimessä. Teoksessa Hirvilammi, T. & Laatu, M. (toim.): Toinen vääryskirja. Lähikuvia sosiaalisista epäkohdista. Helsinki: Kela.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kangas, E. 2020. Palvelujärjestelmän vangit: Asunnottomien vankien kokemuksia asunnottomuudesta, palvelujärjestelmästä ja vapauteen valmistavasta työstä. Pro gradu-tutkielma. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020070146594>

Karvinen-Niinikoski, S., Rantalaiho, U-M. & Salonen, J. 2007. Työnohjaus sosiaalityössä. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kettunen, M. 2007. Kysymyksiä asunnottomuudesta Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka 72:4 s. 380–391. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100668/074kettunen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kostiainen, E. & Laakso, S. 2013. Vailla vakinaista asuntoa olevat Helsingissä. Teoksessa Hyväri, S. & Kainulainen, S. (toim.): Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Kukkola, J. 2018. Kokemuksen tutkimuksen metatiede: kokemuksen käsitteen käytön ja kokemuksen ehtojen tutkimus Jani Kukkola. Teoksessa Toikkanen, Jarkko & Virtanen, Ira A. (toim.): Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö. Rovaniemi: Lapland University Press.

Laki asunto-olojen kehittämistä 919/1985. Annettu Helsingissä 29.11.1985. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1985/19850919#Pidp448781680>

Lehtonen, J. & Salonen, J. 2008. Asunnottomuuden monet kasvot. Suomen ympäristö 3/2008. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Leppämäki, S. 29.9.2016. Päihdelinkki.fi: ADHD ja päihteidenkäyttö. Viitattu 29.4.2021 <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihteiden-kayton-erityisryhmya/adhd-ja-paihteiden-kaytto>

Mäkinen, P.; Raatikainen, E.; Rahikka, A. & Saarnio, T. 2011. Ammattina sosionomi. 1.-2. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Nylund, S. 19.10.2020. Henkilökohtainen tiedonanto.

Oikeus 2018. Eduskunnan oikeusasiamiehen tarkastuspöytäkirja 16.2.2018 EOAK/385/2018 <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/385/2018>

Perälä, R. 2018. ASUNTO ENSIN? ASUNTO VAIN? Päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivien asukkaiden palvelutarpeet tuetun asumisen asumisyksiköissä. Ehyt ry

Päihde- ja asumispalvelut. Turun Kaupunki. Viitattu 29.4.2021. <https://www.turku.fi/paihde-ja-asumispalvelut-9989>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Annettu Helsingissä 31.12.2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L1>

Suomen Perustuslaki 731/1999. Annettu Helsingissä 11.6.1999. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Suorsa, T. 2011. Kokemuksen yksilöllisyys, yhteisyys ja yhteiskunnallisuus. Teoksessa Latomaa, T. & Suorsa, T. (toim.): Kokemuksen tutkimus II. Ymmärtävän psykologian syntyhistoriaa ja kehityslinjoja. Tampere: Juvenes Print.

Tilastokeskus. 2020. Käsitteet. <https://www.stat.fi/meta/kas/asunnoton.html>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Turku 2018a. Sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirja 006/2018. <https://ah.turku.fi/sosterla/2018/0425006x/3703193.htm>

Turku 2018b. kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailu 13356-2018. Päätöksen liite. <https://ah.turku.fi/sosterla/2019/1120018x/Images/1760326.pdf>

Turku. 2019a. Turun kaupungin päihdehuollon tilatarveselvitys. <https://ah.turku.fi/khkeh/2019/0902010x/Images/1724207.pdf>

Turku. 2019b. Sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirja. 008/2019. <https://ah.turku.fi/sosterla/2019/0515008x/3903453.htm>

Turun kaupunki, Terveysneuvontapiste Milli. Viitattu 29.4.2021. <https://www.turku.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/terveyspalvelut/mielenterveys-ja-paihdepalvelut/paihdepalvelut>

Vailla vakinaista asuntoa ry. 2020. Asunnottomuus. Viitattu 29.4.2021. <https://vvary.fi/asunnottomuus/>

Ympäristöministeriö 2020b. Yhteistyöohjelma asunnottomuuden puolittamiseksi vuoteen 2023 mennessä. https://ym.fi/documents/1410903/38439968/Yhteistyöohjelma_asunnottomuuden_puolittamiseksi-13CB1FE8_D0BA_405B_B1A7_63C9B2A40371-156666.pdf/f674e6e5-de8d-d7c7-5ab4-345e528fe6ca/Yhteistyöohjelma_asunnottomuuden_puolittamiseksi-13CB1FE8_D0BA_405B_B1A7_63C9B2A40371-156666.pdf?t=1603259589356.

Ympäristöministeriö. 2020a. Työ asunnottomuuden vähentämiseksi jatkuu – tukea kunnille, asumisneuvonnasta tulossa lakisääteistä. Viitattu 29.10.2020 <https://valtioneuvosto.fi/-/tyo-asunnottomuuden-vahentamiseksi-jatkuu-tukea-kunnille-asumisneuvonnasta-tulossa-lakisaaeteista>

Liite 1. Mainos

ETSIN NIMETTÖMIÄ HAASTATELTAVIA
TUTKIMUKSEEN AIHEESTA

ASUNNOTTOMIEN KOKEMUKSIA TURUN KAUPUNGIN PALVELUISTA

Olet lämpimästi tervetullut
haastatteluun Sillankorvassa
seuraavina päivinä

**PÄIVÄMÄÄRÄ - PÄIVÄMÄÄRÄ -
PÄIVÄMÄÄRÄ**

Mikäli sinulle herää kysymyksiä, otathan
yhteyttä Sillankorvan ohjaajiin, jotta he
voivat välittää kysymyksesi minulle.

Kiitos!

**Ystävällisin terveisin
sosionomiopiskelija
Reetta Kinnunen**